

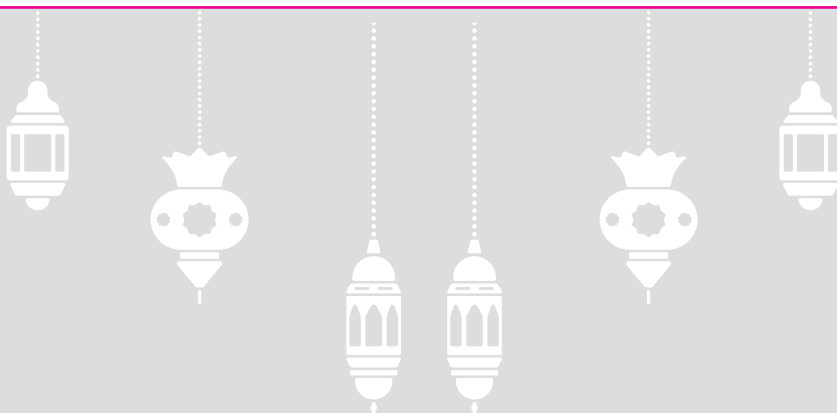
فهرست

عنوان	بانک تست	درسنامه
مبحث ۱: یادآوری (مرور دوره اول متوسطه)	۸	۴۴۹
مبحث ۲: اعداد (درس ۲ - عربی دهم)	۱۳	۴۵۷
مبحث ۳: اشکال أفعال (درس ۳ و ۴ - عربی دهم)	۱۷	۴۶۲
مبحث ۴: جمله فعلیه، جمله اسمیه و محل اعرابی (درس ۵ و ۷ - عربی دهم)	۲۷	۴۶۷
مبحث ۵: فعل معلوم و فعل مجهول (درس ۶ - عربی دهم)	۳۹	۴۷۳
مبحث ۶: اسم فاعل، اسم مفعول و اسم مبالغه (درس ۷ - عربی دهم)	۵۰	۴۷۶
مبحث ۷: اسم تفضیل و اسم مکان (درس ۱ - عربی یازدهم)	۵۵	۴۷۸
مبحث ۸: اسم معرفه و اسم نکره (درس ۳ - عربی یازدهم)	۵۹	۴۸۲
مبحث ۹: جمله بعد از اسم نکره (جمله وصفیه) (درس ۴ - عربی یازدهم)	۶۵	۴۸۴
مبحث ۱۰: تغییرات فعل مضارع و اسلوب شرط (درس ۲، ۵ و ۶ - عربی یازدهم)	۷۴	۴۸۷
مبحث ۱۱: معانی أفعال ناقصه (درس ۷ - عربی یازدهم)	۸۲	۴۹۴
مبحث ۱۲: معانی حروف مشبیهة بالفعل و لای نفی جنس (درس ۱ - عربی دوازدهم)	۸۵	۴۹۷
مبحث ۱۳: حال (درس ۲ - عربی دوازدهم)	۹۰	۴۹۹
مبحث ۱۴: مفعول مطلق (درس ۴ - عربی دوازدهم)	۹۷	۵۰۲
مبحث ۱۵: اسلوب استثنا و حصر (درس ۳ - عربی دوازدهم)	۱۰۳	۵۰۳
مبحث ۱۶: مهارت ترجمه	۱۰۸	۵۰۴
مبحث ۱۷: شیوه‌های پاسخگویی به سؤالات مفهوم	۲۰۵	۵۲۴
مبحث ۱۸: شیوه‌های پاسخگویی به سؤالات قرائت کلمات، تحلیل صرفی و محل اعرابی	۲۲۰	۵۳۵
مبحث ۱۹: شیوه‌های پاسخگویی به سؤالات درک مطلب	*	۵۴۲
پاسخنامه تشریحی	۲۶۲	—

* سؤالات مربوط به درک مطلب در کتاب ضمیمه رایگان که دریافت کرده‌اید می‌باشد

تا بعد از خواندن درسنامه به مطالعه آن بپردازید.

سؤالات



مبحث ۱: یادآوری

۱- عَيْنِ العبارة التي جاء فيها الماضي للنفي:

- (۱) ﴿اللّٰهُ يَعْلَمُ وَ أَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾
(۳) لَا يَسْمَعُ الْأَغْنِيَاءُ نِدَاءَ الضَّعْفَاءِ.
(۲) مَا قَرَّبَ الْوَلَدُ مِنَ هَذِهِ الشَّجَرَةِ.
(۴) مَا هُوَ عُنْوَانُ هَذَا الْكِتَابِ؟

۲- عَيْنِ الاسم المفرد:

- (۱) أذُنَابُ (۲) دُبَابُ (۳) دُنُوبُ (۴) دُبَابُ

۳- عَيْنِ الصحيح عن الفعل:

- (۱) كَانَ التَّلَامِيذُ تَرْكِبُونَ حَافِلَةَ الْمَدْرَسَةِ.
(۳) أَنَا شَاهِدْتُمْ زَمِيلِي فِي الْمَلْعَبِ.
(۲) يَا وَلَدُ، رَجَاءُ، أَخْرِجْ مِنَ الصَّفِّ.
(۴) يَا بَنْتَانِ أَشْكُرَا رَبَّكُمَا كَثِيرًا.

۴- عَيْنِ ما ليس فيه الفعل المضارع للنهي:

- (۱) لِمَاذَا لَا تَتَفَكَّرْنَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ؟
(۳) يَا صَدِيقَتِي لَا تَجْعَلِي هَذَا أَمَامَ عَيْنَيْكَ.
(۲) اجْتَمِعُوا جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا أَبَدًا.
(۴) لَا تَشْرَبُوا مِنْ هَذِهِ الْيَنَابِيعِ ذَاتَ رَائِحَةِ كَرِيهَةٍ.

۵- عَيْنِ «لَا» النَّاهِيَةِ حَسَبَ الْمَعْنَى:

- (۱) فَعَلَيْكُمْ أَنْ تَبْتَدِعُوا عَنِ الْعُجْبِ وَ لَا يَجْدُرُ بِكُمْ أَنْ تَذْكُرُوا عِيُوبَ الْآخَرِينَ بِكَلَامٍ خَفِيٍّ.
(۲) أَلَا تَعْرِفُ شَجَرَةَ السَّكُوبَا وَ هِيَ مِنْ أَطْوَلِ أَشْجَارِ الْعَالَمِ فِي كَالِيفُورْنِيَا.
(۳) لَا تَدْخُلَنَّ مِنْ هَذَا الْبَابِ لِأَنَّهُ خَطَرٌ جَدًّا.
(۴) ﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾

۶- عَيْنِ العبارة التي جاء فيها فعل مضارع للنهي:

- (۱) لَا تَضِيعْ وَقْتُكَ عِنْدَ الْامْتِحَانَاتِ، أَيُّهَا التَّلَامِيذُ!
(۳) هُمَا لَا يَتَعَبَانِ مِنْ صُعُوبَاتِ الْحَيَاةِ.
(۲) لَا تَذْهَبِ الطَّالِبَةُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ قَبْلَ بَدَايَةِ الصَّفِّ.
(۴) أَيُّهَا الطَّالِبَاتُ! لِمَاذَا لَا تَسْأَلُنَ عَنْ هَذِهِ الْأَسْئَلَةِ الصَّعْبَةِ؟

۷- عَيْنِ العبارة التي جاء فيها الفعل المضارع للنهي:

- (۱) ﴿ارْكَعُوا وَ اسْجُدُوا وَ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ﴾
(۳) لَا تَعْمَلِ التَّلْمِيذَةُ دُرُوسَهَا فِي آخِرِ اللَّيْلَةِ.
(۲) الْمُؤْمِنَاتُ لَا يَأْمُرْنَ إِلَّا بِالْحَقِّ.
(۴) لَا تَجْعَلِي نَقُودَكَ أَمَامَ عَيْنَيْكَ دَائِمًا.

۸- عَيْنِ الصحيح في الفراغ: «..... بالفقراء و المظلومين.» (الفعل المضارع للنهي من «ظلمتَنَ»)

- (۱) لَا تَظْلَمُوا (۲) لَا تَظْلَمُ (۳) لَا تَظْلَمَنَّ (۴) لَا تَظْلَمُونَ

۹- إجعل في الفراغ فعلاً مضارعاً للنهي: «أَيُّهَا الْمُسْلِمُونَ! الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ»

- (۱) لَا تَلْبِسُوا (۲) لَا تَلْبِسَا (۳) لَا تَلْبِسَنَّ (۴) لَا تَلْبِسُونَ

۱۰- إجعل في الفراغ فعلاً مضارعاً للنهي: «..... عَنْ عِيُوبِ أَصْدِقَائِكَ.»

- (۱) لَا تَبْحَثِي (۲) لَا تَبْحَثِينَ (۳) لَا تَبْحَثُ (۴) لَا تَبْحَثُنَّ

۱۱- عَيْنِ الصحيح في النهي:

- (۱) تَعَزَّمْ — لَا عَزَمَ
(۳) تَعْبُدُونَ — لَا عَبَدُوا
(۲) تَقْدِرِينَ — لَا تَقْدِرِينَ
(۴) تَعْلَمَنَّ — لَا تَعْلَمَنَّ

۱۲- عَيْنِ الصحيح في صيغة الفعل:

- (۱) فِي الْكَائِنَاتِ أَسْرَارٌ لَا نَعْلَمُهَا إِلَّا بَعْضُهَا!
(۳) الْمَعْلَمَاتُ تُشَجِّعْنَ التَّلْمِيذَاتِ لِتَقْدَمْنَ فِي الْعِلْمِ!
(۲) يَسْتَطِيعُونَ الْمُقَاتِلُونَ الْمَقَاوِمَةَ أَمَامَ الْأَعْدَاءِ حَبًّا لِلَّهِ!
(۴) عِنْدَمَا تُعَاهِدِينَ صَدِيقَتَكَ فَاعْمَلِي بِمَا تَعَاهِدِينَ!

١٣- عَيِّنِ الْخَطَأَ عَنِ الْأَفْعَالِ فِي الْعِبَارَاتِ التَّالِيَةِ:

- (١) وَالذَّنَا يَعْمَلُ فِي الْمَصْنَعِ وَالدَّنَا تَعْمَلُ فِي الْمَكْتَبَةِ.
(٣) أَنْتَ حَدَاذٌ. تَصْنَعُ الْأَبْوَابَ وَ النَّوَافِذَ.

١٤- عَيِّنِ الصَّحِيحَ فِي مَا أُشِيرَ إِلَيْهِ بِخَطَأٍ:

- (١) الْعِلْمُ سِيحْرُشُكْ وَأَنْتَ تَحْرُسُ الْمَالَ: فَعَلَ مُضَارِعٌ لِلْمُسْتَقْبَلِ
(٣) الْبِنْتُ لَا تَتْرَكَ دُرُوسَهَا: فَعَلَ مُضَارِعٌ لِلنَّهْيِ

١٥- عَيِّنِ عِبَارَةً مَا جَاءَ فِيهَا «الْمَاضِي الْاسْتِمْرَارِي»:

- (١) كُنْتُ أَسَافِرُ مَعَ صَدِيقَاتِي إِلَى الْعِرَاقِ.
(٣) كَانَ فِي مَدْرَسَتِي طَالِبٌ مُجَدُّ.

١٦- عَيِّنِ الصَّحِيحَ:

- (١) مَا عَصَفَتِ الرِّيحُ عَلَى الْغَابَةِ: فَعَلَ مَاضٍ لِلنَّهْيِ
(٣) لَا تَحْبِسِ الطِّفْلَةَ الطَّائِرَ الصَّغِيرَ: فَعَلَ مُضَارِعٌ لِلنَّهْيِ

١٧- عَيِّنِ الْعِبَارَةَ الَّتِي مَا جَاءَ فِيهَا ضَمِيرٌ مُنْفَصِلٌ:

- (١) مَاذَا نَفْعَلُ نَحْنُ بِهَذِهِ الْأَقْسَامِ؟
(٣) نَحْنُ نَعْبُدُ وَ نَحْنُ نَسْتَعِينُ.

١٨- عَيِّنِ الصَّحِيحَ حَسَبَ الضَّمَايِرِ:

- (١) هُمْ طَلِبَتُمْ عِلْمَاءَ بِلَادِهِمْ لِلْبَحْثِ حَوْلَ مُشْكِهْمِ.
(٣) نَحْنُ ظَلَمُونَا وَ مَا نَصْرُنَا أَحَدَ هُنَاكَ.

١٩- عَيِّنِ الصَّحِيحَ حَسَبَ الضَّمَايِرِ:

- (١) هُمَا عَطَّشَانَا فِي الصَّحْرَاءِ.
(٣) أَنْتَنَّا يَكْتَسِبَانِ التَّجَارِبَ الْجَدِيدَةَ.

٢٠- عَيِّنِ الصَّحِيحَ:

- (١) هُوَ تَلْمِيزٌ تَحَاوَلُ فِي حِفْظِ دُرُوسِهِ!
(٣) أَنْتَنَّا تَلْمِيزَاتٌ يَحَاوِلْنَ فِي حِفْظِ دُرُوسِكُنَّ!

٢١- عَيِّنِ الْخَطَأَ:

- (١) أَنَا فَرَطْتُ (٢) أَنْتَنَّا يِبَادَرْنَ

٢٢- عَيِّنِ الْخَطَأَ حَسَبَ الضَّمَايِرِ:

- (١) سَاعِدُوا أَصْدِقَاءَكُمْ وَ لَا تَتْرَكُوهُمْ عِنْدَ الْمَصَائِبِ!
(٣) تَحَمَّلَا صَعُوبَةَ حَيَاتِكُمَا بِشَهَامَةٍ، أُيَّتِهِيَ الطَّالِبَتَانِ!

٢٣- عَيِّنِ الصَّحِيحَ حَسَبَ الضَّمَايِرِ:

- (١) نَطْلُبُ مُسَاعَدَتَكَ أَيُّهَا الصَّدِيقُ!
(٣) أَيُّهَا الْمُؤْمِنُ! لَا تَتْرَكَ وَاجِبَاتَكَ.

٢٤- عَيِّنِ الصَّحِيحَ عَنِ الضَّمِيرِ حَسَبَ مَرَجَعِهِ:

- (١) فِي مَدْرَسَتِنَا مَدِيرَةٌ ذَكِيَّةٌ، تُرْجِعُ الْأُمُورَ كُلَّهَا إِلَيْهِ!
(٢) كَانَ هَذَا الطِّفْلُ يَبْكِي لِأَنَّ أُمَّهُ لَا تَكُنْ فِي جَنْبِهِ!

- (٣) إِشْتَرَيْتُ أَشْيَاءَ كَثِيرَةً مِنَ السُّوقِ، بَعْضُهُ لِأُمِّي، فَدَفَعْتُهَا لَهُ، فَفَرَحَتْ!

- (٤) قَالَ أَحَدُ الْعُلَمَاءِ: لَا خَوْفَ مِنَ الْمَوْتِ لِأَنَّهُ سَفَرٌ لَنَا مِنْ مَكَانٍ إِلَى مَكَانٍ آخَرَ!

- (٢) يَشْرَحُ الْأَفْرَاسُ الْقِصَّةَ وَ تَسْمَعُ الْحَيَوَانَاتُ الْحِكَايَةَ.
(٤) أَنْتَ مُوْظَفَةٌ. كَتَبْتَ رَسَائِلَ إِدَارِيَّةً.

- (٢) أَيُّهَا الطَّالِبُ لَا تَضْحَكْ بِصَوْتٍ عَالٍ: فَعَلَ مُضَارِعٌ لِلنَّهْيِ
(٤) كَشَفْتُ شَيْئًا جَدِيدًا فِي عِلْمِ الطَّبِّ: فَعَلَ مَاضٍ لِلنَّهْيِ

- (٢) كَانَ طَلَّابِي يَبْحَثُونَ فِي الْإِنْتَرْنِتِ عَنْ نَصِّ قَصِيرٍ.
(٤) هُمَا كَانَا يُتَرْجِمَانِ إِلَى الْفَارْسِيَّةِ مُسْتَعِينًا بِمَعْجَمٍ عَرَبِيٍّ - فَارِسِيٍّ.

- (٢) لَا تَتْرَكِي كِتَابَةَ دُرُوسِكَ!: فَعَلَ مُضَارِعٌ لِلنَّهْيِ
(٤) أُيَّتِهِيَ الطَّالِبَاتُ، لَا تَشْرَيْنِ مِنْ هَذَا الْمَاءِ!: فَعَلَ مُضَارِعٌ لِلنَّهْيِ

- (٢) هُنَاكَ عَالَمٌ مَشْهُورٌ فِي مَدِينَةِ الرَّيِّ.
(٤) هَؤُلَاءِ مُشْغُولُونَ بِمُطَالَعَةِ دُرُوسِهِمْ وَ أَنْتُمْ لَا تَتَفَكَّرُونَ فِي الْامْتِحَانِ.

- (٢) هُمَا جَزَعْنَا فِي فِرَاقِ صَدِيقَاتِهِمَا.
(٤) أَنْتَنَّا يُكْرَمْنَ مَقَامَ أُمَهَاتِكُنَّ.

- (٢) أَنَا فَطَرْتُ صَغِيرَةً فِي الْبَحْرِ الْعَظِيمِ.
(٤) أَنْتَ تَسْمَعُ إِلَى صَوْتِ الْقُرْآنِ.

- (٢) هُمَا تَلْمِيزَتَانِ يَحَاوِلَانِ فِي حِفْظِ دُرُوسِهِمَا!
(٤) هُمَا تَلَامِيزَتَانِ يَحَاوِلُونِ فِي حِفْظِ دُرُوسِهِمَا!

- (٣) هَنْ يَتَوَكَّلْنَ (٤) أَنْتَ تَعْمَلِينَ

- (٢) هَلْ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنَّ الْيَوْمَ مَوْعِدُ ذَهَابِكُمْ إِلَى السَّفَرِ!
(٤) يَا صَدِيقَتِي؛ هَلْ تَشْجَعِينَ أَوْلَادَكَ عَلَى تَنَاوُلِ السَّمَكِ؟

- (٢) هِيَ شَكَرَتْ رَبَّهَا فِي يَوْمِ الشَّدَّةِ.
(٤) أَنْتُمَا شَكَرْتُمَا رَبَّهُمَا عِنْدَ الصَّعُوبَاتِ.

- ٢٥- «..... تلاميذ مجدّون في احترام والديب.....» عَيِّن **غير المناسب** للفراغ:
- (١) أنتما - كما (٢) أنتم - كم (٣) هم - هم (٤) نحن - نا
- ٢٦- عَيِّن **غير المناسب** للفراغات: «..... أصدقاء..... المحبّون و..... في كلّ الأحوال!»
- (١) نحن - كم - نساعدنا (٢) أنتم - نا - تساعدونا (٣) هم - كم - يساعدونكم (٤) أنتم - ه - تساعدونه
- ٢٧- عَيِّن **غير المناسب** للفراغ: «..... جازتانِ نظيفتانِ في حفظِ ساحةِ البيتِ مِنَ الثّفايات.»
- (١) هما (٢) نحنُ (٣) هُنَّ (٤) أنتما
- ٢٨- عَيِّن الصّحيح للفراغ: «..... معلّمان مبتكران..... قبل الدرس.»
- (١) هما - يطالعين (٢) أنتما - تطالعان (٣) أنتم - تطالعون (٤) أنتما - تطالعون
- ٢٩- عَيِّن الضمير المناسب للفراغات على حسب الترتيب: «..... تشكران ربّ..... في كلّ أمور.....»
- (١) أنتما - هما - كما (٢) هما - كما - كما (٣) أنتما - كما - كما (٤) أنتما - كما - كما
- ٣٠- عَيِّن **غير المناسب** للفراغ: «..... مؤمنتان بالله و راجيتان منه الغفران!»
- (١) هما (٢) نحن (٣) هنَّ (٤) أنتما
- ٣١- عَيِّن **الخطأ**:
- (١) أنا مسؤولّة عن عملي. (٢) أنتم مسؤولون عن عملكم. (٣) أنت مسؤول عن عملك. (٤) نحن مسؤولات عن عملنا.
- ٣٢- عَيِّن العبارة التي **ما جاء** فيها **صفة**:
- (١) السّلامُ عَلَيْنَا و عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصّالِحِينَ. (٢) لَبِسْتُ أُمِّي خَاتَمَهَا الذّهَبِيَّ فِي حَفْلَةِ ميلادي. (٣) «خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ» (٤) تمائيلُ العُلَمَاءِ فِي مَقَرِّ مُنْظَمَةِ الْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ تَحْلُبُ الْقُلُوبَ وَ الْعُيُونَ.
- ٣٣- أَيُّ عبارة **ما جاء** فيها **المضاف إليه**:
- (١) نَذْهَبُ إِلَى مُتَحَفِ مَكَّةَ الْمُكْرَمَةِ. (٢) «وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ» (٣) إِسْتَخْرَجَ الْفَلَّاحُونَ مَاءً مِنَ الْبَيْتْرِ لِلزَّرَاعَةِ. (٤) كَانَ أَخِي الصَّغِيرُ يَكْتُبُ وَاجِبَاتِهِ؛ فَأَخَذَهُ التَّوَمُ.
- ٣٤- عَيِّن ما جاء فيها **المضاف إليه و الصفة معاً**:
- (١) الْبَيْتْرُ حَفْرَةٌ عَمِيقَةٌ فِي الْأَرْضِ فِيهَا مَاءٌ كَثِيرٌ. (٢) دَلِيلُ الْمُتَحَفِ يَشْتَغِلُ فِي مَصْنَعِ الْأَبْوَابِ وَ التَّوَافِدِ. (٣) بَيْتُ اللَّهِ فِي مَكَّةَ الْمُكْرَمَةِ. (٤) فِي الْمُتَحَفِ آثَارٌ تَارِيخِيَّةٌ يَتِمَّتَعُ بِهَا النَّاسُ.
- ٣٥- عَيِّن العبارة التي **ليس** فيها **التّعت و المضاف إليه معاً**:
- (١) حاولت تلميذاتي المجذّات في تعلّم دروسهنّ! (٢) لي كُتُبٌ قِيَمَةٌ لاتوجدُ في مكتبة المدرسة! (٣) شاهدت الطيور قد جلستُ جنب بركةٍ صغيرة! (٤) التّعَمُ السّماويّةُ هي تنزّلُ مِنَ السّماواتِ إِلَى الْأَرْضِ!
- ٣٦- عَيِّن ما **ليس** فيه **مضاف**:
- (١) فِي الرَّمَنِ الْقَدِيمِ كَانَ خِيَاطٌ أُمِّيٌّ، دَكَائُهُ عَلَى طَرِيقِ الْمَقَابِرِ، (٢) كَلَّمَا مَاتَ شَخْصٌ، وَضَعَ حَجْرَةً صَغِيرَةً فِي كَاسٍ لِيَحْسِبَهَا فِي النّهَايةِ، (٣) وَ عِنْدَمَا يَسْأَلُهُ أَصْدَقَاؤُهُ مَا الْخَبَرُ؟ كَانَ يَقُولُ: ثَلَاثَةٌ وَقَعُوا فِي الْكَاسِ، مِثْلًا، (٤) وَ فِي يَوْمٍ مِنَ الْأَيَّامِ مَاتَ الْخِيَاطُ فَقَالَ جِيرَانُهُ: الْخِيَاطُ وَقَعَ فِي الْكَاسِ!

۳۷- عَيْنِ ما ليس فيه الإضافة:

- (۱) وجدتهم مشغولين بالعمل الذي يحبونه!
 (۳) أعدت الأم غرفة الضيوف لحضورهم!
 (۲) نجد دائماً ما عند الله أفضل لنا!
 (۴) ليعرف الإنسان نفسه المطمئنة!

۳۸- في أي عبارة لا يوجد الاسم المثنى:

- (۱) المسك عطراً يتخذ من نوع من الغزلان.
 (۳) «وما من دابة في الأرض ولا طائر يطير بجناحيه إلا أمم أمثالكم»
 (۲) السنجاب و البقرة صديقان في كلامهما.
 (۴) تستطيع الجرباء أن تدير عينيها في اتجاهات مختلفة.

۳۹- أي عبارة تستعمل على الجمع المكسر:

- (۱) متى تأكل الفطور والغداء والعشاء؟
 (۲) خرجت عضفورة من عشها في مزرعة كبيرة وقالت لإفراخها أتيث لكم بالطعام.
 (۳) من زرع الغدوان حصد الحسار.
 (۴) الغداة بداية النهار والعشي بداية الليل.

۴۰- عين غير المناسب للفراغ: «..... رياضيون فائزون»

- (۱) هم (۲) أنتم (۳) نحن (۴) أنتن
 ۴۱- عين الخطأ للفراغ: «يا زميلتي، ، أنت فائزة!»
 (۱) لا تحزني (۲) لماذا تحزنين (۳) من يحزنك (۴) أين تحزنين

۴۲- أي عبارة ما جاءت فيها صفة:

- (۱) أنظر لتلك الشجرة / ذات الغصون النضرة
 (۲) من ذا الذي أوجدها / في الجو مثل الشررة
 (۳) ذو حكمة بالغة / و قدرة مقتدرة
 (۴) زانه بأنجم / كالدرر المنتشرة

۴۳- عين عبارة ما جاء فيها اسم مثنى:

- (۱) من زرع الغدوان حصد الحسار.
 (۳) لهذه الغرفة هاتان الزجاجتان النظيفتان.
 (۲) هذان الدليلان يشاهدان المسافرين.
 (۴) رأيت الشجرتين قرب نهر في غابة.

۴۴- عين ما ليس فيه اسم مؤنث:

- (۱) أنعم الله توجداً في كل العالم.
 (۳) لسان القط مملوء بحدود تفرز سائلاً مطهراً.
 (۲) زان الله القمر بأنجم كالدرر المنتشرة.
 (۴) قال المعلم: أين مراقدة الأئمة؟!

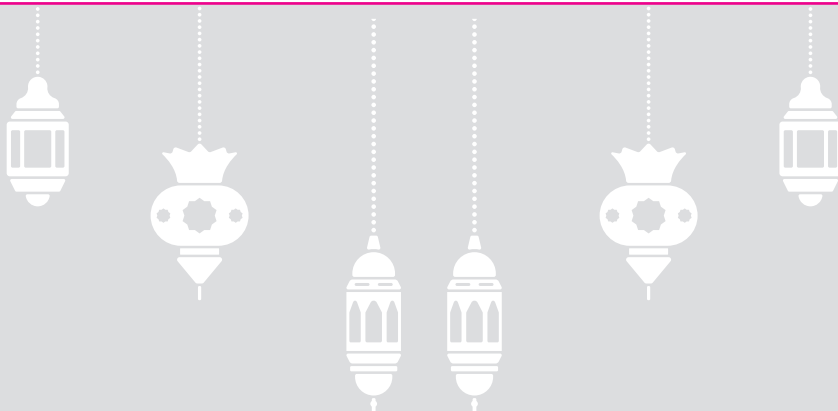
۴۵- في أي عبارة جاء جمع سالم للمذكر:

- (۱) قال الغزال بغضب: كيف تقول هذا الكلام؟ كأنك مجنون!
 (۲) إن الكتب كنوز و قال رسول الله ﷺ عنها: «الكتب بساتين العلماء».
 (۳) أنا أحب طب العيون و سوف أصير طبيباً لخدمة الناس.
 (۴) أي صناعة إيرانية تجذب السائح من كل العالم؟

۴۶- أي جواب لا يناسب السؤال المذكور:

- (۱) من أعلم الناس؟ أعلم الناس من جمع علم الناس إلى علمه.
 (۲) لماذا العلم خير من المال؟ لأن العلم يحرسك و أنت تحرس المال.
 (۳) أين تذهبون يا أولادي؟ ذهبنا لزيارة مرقدة الإمام الحسين عليه السلام.
 (۴) أ تفهمون الدرس؟ نعم نفهم الدرس لأنه سهل.

پاسخنامہ تشریحی



۱ (۲) در این گزینه «ما» ی نفی بر سر فعل ماضی «قَرَّبَ» وارد شده است. اما در گزینه‌های (۱) و (۳) مضارع نفی آمده است و در گزینه (۴) اصلاً فعل وجود ندارد.

۲ (۲) ترجمه گزینه‌ها:

۱ اَذْنَاب: دُم‌ها (ذَنْب)

۲ ذُبَاب: مگس (جمع آن: ذُبُ / أَذْبَة)

۳ ذُنُوب: گناهان (ذَنْب)

۴ ذُنَاب: گرگ‌ها (ذَنْب)

۳ (۴) بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ ترکیبون ← ترکیبون (سوم شخص باید بیاید).

ترجمه: دانش‌آموزان سوار اتوبوس مدرسه می‌شوند.

۲ أَخْرَجَ ← أَخْرَجَ (با توجه به «یا وُلِدَ» فعل امر می‌آید).

ترجمه: ای پسر، لطفاً از کلاس خارج شو.

۳ شاهدتُم ← شاهدتُ (با توجه به ضمیر «أنا» فعل اول شخص می‌آید).

ترجمه: من هم‌کلاسی‌ام را در ورزشگاه دیدم.

۴ (۱) بررسی گزینه‌ها:

۱ لا تَتَفَكَّرَنَّ: مضارع منفی

ترجمه: «چرا در آفرینش آسمان‌ها و زمین تفکر نمی‌کنید؟!»

۲ لا تَفَرَّقُوا: مضارع نهی

ترجمه: «همگی جمع شوید و هرگز پراکنده نگردید!»

۳ لا تَجْعَلِي: مضارع نهی

ترجمه: «ای دوستم، این را مقابل چشمانت قرار نده!»

۴ لا تَشْرَبَا: مضارع نهی

ترجمه: «از این چشمه‌های دارای بوی نامطبوع ننوشید!»

۵ (۳) «لا تَدْخُلَنَّ» «لا» حرف نهی است، به معنی «وارد نشوید».

توجه: در گزینه (۱) «لا یَجِدُ بِكُمْ» معنی «شایسته شما نیست»، «برای شما پسندیده نیست» می‌دهد و در گزینه (۴) چون «الحسنة» فاعل است «لا تَسْتَوِي» مضارع منفی و به صورت مفرد مؤنث آمده است.

۶ (۱) «لا تُضَيِّعْ» فعل نهی و به معنای «تباہ مکن» است. در گزینه‌های دیگر فعل نفی آمده است.

«لا تَذْهَبْ: نمی‌رود»، «لا يَتَغَيَّبَانِ: خسته نمی‌شوند»، «لا تَسْأَلَنَّ: نمی‌پرسید»
مضارع منفی مضارع منفی مضارع منفی

۷ (۴) «لا تَجْعَلِي» فعل نهی و به معنای «قرار مده» است. اما در گزینه (۱) فعل امر «إِرْكَعُوا: رکوع کنید» و «أَسْجُدُوا: سجده کنید» آمده است. در گزینه (۲)، «لا يَأْمُرَنَّ: دستور نمی‌دهند» و در گزینه (۳) «لا تَعْمَلْ: انجام نمی‌دهد» فعل نفی مضارع هستند.

۸ (۳) «ظَلَمْتُ» صیغه دوم شخص جمع مؤنث است و ابتدا باید به مضارع تبدیل شود که می‌شود: «تَظْلِمَنَّ» و سپس فعل نهی از آن به صورت «لا تَظْلِمَنَّ» می‌آید چون «نون» صیغه‌های جمع مؤنث هرگز حذف نمی‌شود. **توجه:** فعل نهی فقط از مضارع ساخته می‌شود.

۹ (۱) برای مطابقت با «المسلمون» باید از فعل جمع مذکر استفاده کنیم که نون آخر آن در فعل نهی حذف می‌شود؛ پس «لا تَلْبَسُوا» کاملاً صحیح است.

۱۰ (۴) از ضمیر «لَ» در «أَصْدَقَانِكَ» پی می‌بریم که روی سخن با دوم شخص مفرد مذکر است پس فعل نهی مناسب «لا تَبَحْثْ» است.

نکته: در گزینه (۳) فعل «لا تَبَحْثْ» آخرش ساکن نشده و مضارع منفی (نفی) است.

۱۱ (۴) فعل نهی از «لا» ی نهی + فعل مضارع ساخته می‌شود و آخر فعل مضارع با علامت سکون یا حذف نون می‌آید. به جز صیغه‌های جمع مؤنث که نون از آخر آن‌ها حذف نمی‌شود. صحیح گزینه‌های دیگر به ترتیب: لاتعزَّم، لاتقدری، لاتعبدوا.

۱۲ (۱) «لَانْعَلَمْ» فعل مضارع اول شخص جمع و کاملاً صحیح است. ترجمه گزینه «در موجودات، رازهایی وجود دارد و ما جز بعضی از آن‌ها را نمی‌دانیم.»
بررسی سایر گزینه‌ها:

۲ یستطيعون ← يستطيع (فعل در ابتدای جمله به صورت مفرد می‌آید).

۳ تُشَجَّعْنَ ← تُشَجَّعْنَ (جمله حالت خطابی ندارد، پس باید صیغه سوم شخص جمع مؤنث بیاید).

۴ فاعلمن بما تُعَاهِدُنَ ← فاعلمن بما تُعَاهِدُنَ (فعل «تُعَدِّينَ» صیغه للمخاطبة است، پس ادامه جمله نیز باید برای مطابقت با آن در صیغه «للمخاطبة» بیاید).

۱۳ (۲) «الأفراش» فاعل است و چون جمع غیرعاقل است فعل برای آن به صورت مفرد مؤنث (تشریح) می‌آید که به نادرست مفرد مذکر ذکر شده است.

۱۴ (۱) «يَحْرُسُ» فعل مضارع است و با «سَبَ» برای آینده استفاده می‌شود. اما در گزینه (۲)، «لاتضحكُ: نخند» فعل مضارع نهی است. در گزینه (۳)، «لاتتركُ: رها نمی‌کند» فعل مضارع نفی است. و در گزینه (۴)، «كشفتُ: کشف کردم» فعل ماضی مثبت است.

۱۵ (۳) «كان» به همراه فعل مضارع معادل ماضی استمراری در زبان فارسی است.

بررسی گزینه‌ها:

۱ كُنْتُ أَصَافِرُ ← ماضی استمراری

ترجمه: «با دوستانم به عراق سفر می‌کردم.»

۲ كانَ طَلَّابِي يَبْحَثُونَ ← ماضی استمراری

ترجمه: «دانش‌آموزانم در اینترنت به دنبال متنی کوتاه می‌گشتند.»

۳ ماضی استمراری وجود ندارد.

ترجمه: «در مدرسه‌ام دانش‌آموز کوشایی بود.»

۴ كانا يَتَرجمان ← ماضی استمراری

ترجمه: «آن دو با کمک فرهنگ لغت عربی به فارسی به زبان فارسی ترجمه می‌کردند.»

۱۶ (۱) بررسی سایر گزینه‌ها:

۲ «لا ترکی: رها نکن» فعل مضارع للنهي

۳ «لا تحبس: زندانی نمی‌کند» فعل مضارع للنفي

۴ «لا تشرین: ننویسید» فعل مضارع للنهي

۱۷ (۲) در این عبارت اصلاً ضمیر وجود ندارد. در سایر گزینه‌ها به ترتیب «نَحْنُ - نحن - اَنْتُمْ» ضمایر منفصل می‌باشند.

۱۸ (۲) صحیح گزینه‌های دیگر به ترتیب: هم طلبوا - نحن ظلمنا - اَنْتَنْ تَکْتَسِبَنَّ - تَکْرَمَنَّ.

۱۹ (۲) صحیح گزینه‌های دیگر به ترتیب: هما عَطْشَانَانِ - اَنْتَنْ تَکْتَسِبَنَّ - اَنْتِ تَسْتَمْعِيَنَّ.

۲۰ (۴) در این گزینه ضمیر منفصل «هم» با فعل پس از خود «يحاولون» و ضمیری که به «دروس» چسبیده یعنی «هم» مطابقت نموده است و کاملاً صحیح است اما در گزینه‌های دیگر این مطابقت وجود ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ «هو تلميذٌ يحاولُ في حفظ دروسه!».

۲ «هما تلميذتانِ تحاولانِ في حفظ دروسهما!».

۳ «اَنْتَنْ تلميذاتٌ تحاولنِ في حفظ دروسكن!».

۲۱ (۲) بین ضمیر منفصل و فعل «يُبادرن» مطابقت صورت نگرفته است؛ «اَنْتَنْ» ضمیر دوم شخص است ولی «يُبادرن» فعل سوم شخص است و صحیح آن به صورت: «اَنْتَنْ يُبادرن» است. گزینه‌های دیگر همگی صحیح هستند.

۲۲ (۲) بین ضمیر «اَنْتُمْ» و فعل «تَعْلَمُ» مطابقت صورت نگرفته است؛ «اَنْتُمْ» ضمیر دوم شخص جمع است ولی «تَعْلَمُ» فعل دوم شخص مفرد است و صحیح آن به صورت «اَنْتُمْ تَعْلَمُونَ» است. گزینه‌های دیگر همگی صحیح هستند.

۲۳ (۱) این گزینه از لحاظ مطابقت ضمایر، صحیح است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲ هي شَكَرْتُ رَبَّهَا ...

۳ ... لا تترك واجباتك

۴ اَنْتُمْ شَكَرْتُمْ رَبَّكُمْ ...

۲۴ (۴) در این گزینه مرجع ضمیر «ه» در «لأنه» کلمه «الموت» است و ضمیر و مرجع آن هر دو مفرد مذکر هستند و کاملاً با هم مطابقت دارند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ ضمیر «ه» در «إليه» به «مديرة» برمی‌گردد که مفرد مؤنث است؛ پس باید به صورت «إليها» بیاید.

۲ ضمیر «ها» در «أمها» به «الطفل» برمی‌گردد که مفرد مذکر است؛ پس باید به صورت «أمه» بیاید.

۳ ضمیر «ه» در «بعضه» به «أشياء» برمی‌گردد که جمع مکسر غیرانسان است و ضمیر برای جمع مکسر غیرانسان به صورت «مفرد مؤنث» می‌آید؛ پس به صورت «بعضها» صحیح است. هم‌چنین ضمیر «ه» در «له» به «أم» برمی‌گردد، پس باید به صورت «لها» بیاید.

۲۵ (۱) «تلاميذ و مجدون» جمع هستند اما «اَنْتُمْ و کما» ضمایر مثنی هستند به همین علت با یکدیگر مطابقت ندارند.

۲۶ (۱) قسمت سوم «نساعدنا» نادرست است به این علت که با بخش‌های قبلی مطابقت ندارد و اگر آن را ترجمه کنیم به این صورت ترجمه می‌شود: «ما را کمک می‌کنیم» و از لحاظ معنایی هم صحیح نیست.

۲۷ (۳) زیرا «هَنْ» برای جمع مؤنث به کار می‌رود در حالی که «جارتان» اسم مثنای مؤنث است.

۲۸ (۲) «معلمان مبتکران» هر دو اسم مثنی هستند پس باید از ضمیر و فعل مثنی استفاده کنیم که فقط در گزینه (۲) هر دو مثنی و صحیح می‌باشند.

۲۹ (۳) فعل «تُشكران» شامل سه صیغه سوم شخص مثنای مؤنث و دوم شخص مثنای (مذکر - مؤنث) می‌باشد. پس در جای خالی اول می‌توان ضمایر «هُمَا» و «اَنْتُمْ» را قرار داد. [ردّ گزینه (۴)]. اگر در جای خالی اول ضمیر منفصل «هُمَا» قرار بگیرد در جاهای خالی دوم و سوم باید ضمیر متصل «هُمَا» قرار بگیرد و اگر در جای خالی اول «اَنْتُمْ» قرار بگیرد، باید در دو جای خالی دیگر ضمیر متصل «کُما» قرار بگیرد که این نکته فقط در گزینه (۳) رعایت شده است. [ردّ سایر گزینه‌ها]

۳۰ (۳) ضمیر «هَنْ» برای جای خالی مناسب نیست به این علت که مخصوص جمع مؤنث است و با جمله مطابقت ندارد و اگر «مؤمنتان» و «راجبتان» به صورت «مؤمنات» و «راجبات» می‌آمدند صحیح بود. اما سه گزینه دیگر صحیح هستند. به این جمله همراه ضمایرش و ترجمه‌های آن‌ها دقت کنید:

۱ هما مؤمنتان بالله و راجبتان منه الغفران: آن دو نفر (خانم) به خدا ایمان دارند و از او امید بخشش دارند.

۲ نحن مؤمنتان بالله و راجبتان منه الغفران: ما دو نفر (خانم) به خدا ایمان داریم و از او امید بخشش داریم.

۴ اَنْتُمْ مؤمنتان بالله و راجبتان منه الغفران: شما دو نفر (خانم) به خدا ایمان دارید و از او امید بخشش دارید.

۳۱ (۳) «اَنْتِ» ضمیر مؤنث است پس «مسؤول» نیز باید با آن مطابقت کند و به صورت «مسؤولة» بیاید.

۳۲ (۳) در گزینه (۱) «الصالحين»، در گزینه (۲) «الذَّهَبِيَّ» و در گزینه (۴) «المُتَّجِدَة» صفت هستند.

۳۳ (۳) در گزینه (۱) «مكة»، در گزینه (۲) «هم» در «أَنْفُسَهُمْ» و در گزینه (۴) «ي» در أخِي و «هـ» در «واجباته» مضاف‌الیه هستند. دقت کنید که «من البئر» و «للزراعة» در گزینه (۳) جار و مجرور هستند نه مضاف و مضاف‌الیه.

۳۴ (۳) در گزینه (۳) «اللَّهِ» مضاف‌إليه و «المُكْرَمَة» صفت هستند اما در گزینه‌های (۱) و (۴) مضاف‌إليه و در گزینه (۲) صفت ذکر نشده است.

۳۵ (۴) «السَّماوِيَة» صفت است اما در این گزینه مضاف‌الیه وجود ندارد. در گزینه‌های دیگر هم صفت وجود دارد و هم مضاف‌الیه.

۳۶ (۲) در این گزینه ترکیب اضافی (مضاف و مضاف‌الیه) وجود ندارد. در گزینه‌های دیگر به ترتیب: «دكانه، طريق المقابر، أصدقاؤه و جيرانه» ترکیب اضافی هستند.

توجه: اگر زمان فعل سؤال ماضی باشد، جواب ماضی و اگر زمان فعل سؤال مضارع باشد، جواب هم مضارع است.

۴۷ (۱) با توجه به «أمس»، فعل ماضی باید بیاید و با توجه به ترجمه عبارت، فعل «رجعوا» که به معنای «بازگشتند» است، قرار می‌گیرد.

ترجمه عبارت: «این معلمان دیروز از مسابقات بازگشتند.»

ترجمه گزینه‌ها:

- ۱ بازگشتند ۲ بازخواهند گشت
۳ بازگشتید ۴ باز می‌گردید

۴۸ (۱) أَسْمَعُ: فعل مضارع است.

ترجمه عبارت: «سخن معلّم را می‌شنوم.»

بررسی سایر گزینه‌ها:

أُكْتُبُ - أَسْجُدُوا - اِغْفِرْ ← فعل امر هستند.

۴۹ (۴) شَكَرْتُ ← أَشْكُرِي

در این عبارت با توجه به ترجمه، باید فعل «أشْكُرِي» قرار بگیرد.

ترجمه عبارت: «ای دانش‌آموز پروردگارت را شکر کن.»

۵۰ (۲) با توجه به ترجمه عبارت و فعل امر «إجلسا»، پس در جای خالی فعل نهی قرار می‌گیرد.

ترجمه عبارت: «ای کودکان نخندید و این‌جا بنشینید.»

۵۱ (۲) «طالبات» جمع است، اما گزینه (۲) «من و دوستم» بر دو نفر دلالت دارد. اما سایر گزینه‌ها «هؤلاء، نحن، هنّ» می‌توانند برای جای خالی مناسب باشند، چون جمع هستند.

۵۲ (۴) «الإعصار» مفرد مذکر است و اسم اشاره «هذا» صحیح است.

۵۳ (۳) «البنّت» مؤنث است پس اسم اشاره آن باید به صورت مؤنث «هذه» بیاید.

۵۴ (۱) زیرا «الغزلان» جمع مکسر غیرعاقِل است و اسم اشاره برای آن به صورت مفرد مؤنث (هذه) صحیح است.

۵۵ (۲) بررسی گزینه‌ها:

۱ التلاميذ: جمع «تلمیذ» / الفصول: جمع مکسر «فصل» / الساعات: جمع ساعة (غیر مکسر)

۲ الأنجم: جمع «نجم» / الآيات: جمع «بیت» / الأبواب: جمع «باب»

۳ الأنعم: جمع «نعمة» / الحسنات: جمع «حسنة» (غیر مکسر) / الأسبوع: مفرد

۴ الأوقات: جمع «وقت» / القوانين: جمع «قانون» / الآخرين: جمع «الآخر» (غیر مکسر)

۵۶ (۴) با توجه به ترجمه جملات «ما» در گزینه (۴) نفی است.

«ما جعلت»: قرار ندادی

اما در سایر گزینه‌ها اسم است:

۱ صبر کنید بر آنچه برایتان اتفاق افتاد!

۲ مادرم به چه علت غمگینی!

۳ چه چیزی از من پرسیدی؟

۳۷ (۱) در اضافه شرط است که یک اسم به اسمی دیگر اضافه شود یا

یک اسم به ضمیری اضافه شود اما در گزینه (۱) هیچ‌کدام از این دو حالت اتفاق نیفتاده است و «الذي» نیز صفت «العمل» است. (توجه: «الذي»، پس از اسم «ال» دار، صفت می‌باشد.)

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲ «عند» مضاف و «الله» مضاف‌الیه است.

۳ «غرفة» مضاف و «الضيوف» مضاف‌الیه است. «حضور» مضاف و «هم» مضاف‌الیه است.

۴ «نفس» مضاف و «هـ» مضاف‌الیه است.

۳۸ (۱) زیرا «الغزلان» جمع مکسر «الغزال» است.

در گزینه (۲) «صادقان»، در گزینه (۳) «جناحي» در «جناحيه» و در گزینه (۴) «عيني» در «عينيها» اسم مثنی هستند.

توجه: نون آخر اسم مثنی در حالت اضافه (یعنی مضاف واقع شدن) حذف می‌شود. «جناحي» در اصل «جناحين» و «عيني» در اصل «عَيْنَيْن» بوده است.

۳۹ (۲) زیرا «فراخ» جمع مکسر است و مفرد آن «فَرخ» به معنی «جوجه» است.

۴۰ (۴) «رياضيون» جمع مذکر است، پس «هم» و «أنتم» می‌توانند در جای خالی قرار بگیرند و هم‌چنین «نحن» چرا که این ضمیر برای جمع مذکر و مؤنث هر دو به کار می‌رود.

۴۱ (۴) با توجه به ترجمه، گزینه (۴) صحیح نمی‌باشد.

«ای همکلاسی‌ام،، تو برنده‌ای!»

ترجمه گزینه‌ها:

۱ ناراحت نباش ۲ چرا ناراحتی

۳ چه کسی تو را ناراحت می‌کند ۴ کجا ناراحتی

۴۲ (۲) بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ الغصون النضرة: شاخه‌های تر و تازه

۳ حکمة بالغة: حکمتی کامل / قدرة مقتدره: قدرتی پایدار

۴ الدرر المنتشرة: مرواریدهای پراکنده

۴۳ (۱) «العدوان» و «الخرسان» به معنای «دشمنی» و «زیان» مفرد هستند.

۴۴ (۴) گزینه (۱) «أنعم» جمع مکسر و مفرد آن «نعمه» مؤنث است. در گزینه (۲) «المنتشرة» و در گزینه (۳) «عُدَد»، (مفرد آن «عُدَّة») مؤنث هستند. مفرد بقیه جمع‌های مکسر در گزینه (۴) مؤنث نیست.

۴۵ (۴) «السَّائِحِينَ» مذکر سالم است و مفرد آن «السَّائِح» می‌باشد. در

گزینه (۱) «مجنون» اسم مفعول و مفرد و در گزینه (۲) «بساتین» جمع مکسر (مفرد آن «بستان») و در گزینه (۳) «عیون» جمع مکسر (مفرد آن «عین») است.

۴۶ (۳) زیرا زمان فعل سؤال مضارع است، اما فعل جواب ماضی ذکر شده است.

مبحث ۱: یادآوری

مرور دوره اول متوسطه

سال‌های قبل با مباحث زیر آشنا شدیم:

- ۱- اسم از نظر تعداد (مفرد، مثنی و جمع)
- ۲- اسم از نظر جنس (مذکر و مؤنث)
- ۳- اسم اشاره
- ۴- ادوات پرسشی (استفهامی)
- ۵- روزها، فصول و رنگ‌ها
- ۶- اعداد اصلی و ترتیبی
- ۷- ترکیب وصفی و اضافی
- ۸- وزن و حروف اصلی
- ۹- فعل‌ها (ماضی، مضارع، مستقبل، امر و نهی)

به‌منظور یادآوری این مباحث در ادامه مروری کلی بر آن‌ها خواهیم داشت:

اسم‌ها و حروف

حروف الفبا در زبان عربی: حروف «پ، ژ، گ، چ» در عربی نوشتاری (فصحی) وجود ندارد.

اسم از نظر تعداد (مفرد، مثنی و جمع)

الف) مفرد: اسمی است که بر یک فرد یا یک چیز دلالت دارد؛ مانند: التلميذ، الكتاب، الرجل، علماً، مدرسة، أستاذ و ...

ب) مثنی (تثنیه): اسمی است که بر دو فرد یا دو چیز دلالت دارد و دارای دو علامت است: «ان» و «تین» برای مذکر و «تان» و «تین» برای مؤنث؛ مانند: الطالبان، الطالبین، الطالبان، المدرستان، حقيقتين و ...

توجه: نون اسم مثنی در حالت اضافه (اگر مضاف واقع شود)، حذف می‌گردد؛ مانند:

تَسْتَطِيعُ الْجِرَاءُ أَنْ تُدِيرَ عَيْنَيْهَا فِي اتِّجَاهَاتٍ مُخْتَلِفَةٍ. عَيْنَيْهَا در اصل ← عَيْنَيْنِ + ها
تَخَلَّصُوا مِنْ قَبِيلَتِي يَأْجُوجَ وَ مَأْجُوجَ. قَبِيلَتِي يَأْجُوجَ در اصل ← قَبِيلَتَيْنِ + يَأْجُوجَ

ج) جمع: اسمی است که بر بیش از دو نفر یا بیش از دو چیز دلالت دارد و مشتمل بر انواع مختلفی است:

۱- **جمع مذکر سالم:** اسمی است که بر بیشتر از دو نفر عاقل مذکر دلالت دارد و علامت‌های آن «ون» و «ین» است؛ مانند: المعلمون، المعلمين

توجه: نون جمع مذکر سالم هم در حالت اضافه حذف می‌شود؛ مانند: يُعْجِزُنِي لَاعِبُو فَرِيقِ السَّعَادَةِ. (لَاعِبُو فَرِيقِ در اصل ← لَاعِبُونَ فَرِيقِ)

۲- **جمع مؤنث سالم:** اسمی است که بر بیشتر از دو نفر عاقل یا غیرعاقل مؤنث دلالت دارد و علامت‌های آن «ات، ات، ات» است؛ مانند: المعلمات، مجاهدات، السماوات، مسابقات و ...

۳- **جمع مکسر (تکسیر):** اسمی است که در هنگام جمع بستن شکل مفرد آن تغییر می‌کند؛ مانند:

حديقة ← حدائق، مفتاح ← مفاتيح، أرذل ← أرذل، ملعب ← ملاعب، عبرة ← عبر

دو شیوه کاربردی برای تشخیص نوع جمع

۱- اگر اسمی به «ون» یا «ین» ختم شود، برای تشخیص نوع جمع، به مفرد آن نگاه می‌کنیم. اگر «ن» جزء شکل مفرد آن اسم باشد جمع مکسر و اگر نه **غالباً** جمع مذکر سالم است؛ مانند: قرون، بساتین، قوانین، شیاطین، مضامین، تمارین، سلاطین و ... که همگی جمع مکسر هستند.

۲- برای تشخیص جمع سالم (مذکر و مؤنث) از جمع مکسر به شکل مفرد آن نگاه می‌کنیم. اگر پس از حذف علامت شکل مفرد آن تغییر نکند، جمع سالم است و در غیر این صورت **می‌تواند** جمع مکسر باشد.

حذف علامت «ون» یا «ین»؛ مانند:

المسلمون حذف ون ← المسلم شکل مفرد آن تغییری نکرد ← جمع مذکر سالم است.

القوانين حذف ین ← القانون شکل مفرد آن تغییری نکرد ← جمع مکسر است و جمع سالم نیست.

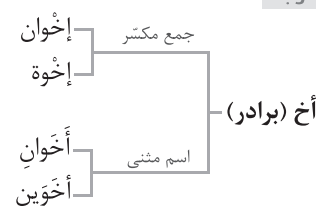
هارون حذف ون ← هار شکل مفرد آن تغییری نکرد ← کلمه مفرد است.

حذف علامت «ات»؛ مانند:

المعلمات حذف ات ← المعلمة شکل مفرد آن تغییری نکرد ← جمع مؤنث سالم است.

الأموات حذف ات ← الأمو شکل مفرد آن تغییری نکرد ← جمع مکسر است.

توجه:



اسم از نظر جنس (مذکر، مؤنث)

الف) اسم مذکر: اسمی است که بر جنس نر (مشمتمل بر انسان، حیوان، اشیا و ...) دلالت دارد؛ مانند: الرَّجُل، الدَّيْكَ، القمر، العيد و ...
ب) اسم مؤنث: اسمی است که بر جنس ماده (مشمتمل بر انسان، حیوان، اشیا و ...) دلالت دارد و علامت اصلی آن «ة» و «ة» است؛ مانند: امرأة، بقرة، وردة، الصَّحِيحة و ...

اسم اشاره

اسم اشاره برای اشاره کردن به انسان، حیوان، اشیا، مکان و ... به کار می‌رود. به جدول اسماء اشاره که در زیر آمده است توجه کنید:

نزدیک (قريب)		دور (بعيد)	
جنس تعداد	مذکر	مؤنث	مذکر
مفرد	هذا (این)	هذه (این)	ذلك (آن)
مثنی	هذان، هَذَيْنِ (این دو)	هاتان، هَاتَيْنِ (این دو)	—
جمع	هؤلاء (این ها، ایشان)	هؤلاء (این ها، ایشان)	أولئك (آن ها)

نزدیک (قريب): هنا «این جا»؛ مانند: هَلْ هُنَا أَشْجَارُ الْعَيْنِ وَ الرُّمَانِ؟
دور (بعيد): هناك «آن جا»؛ مانند: نَجِدُ هُنَاكَ غَابَاتٍ جَمِيلَةً.

اسم اشاره به مکان

توجه: اسم اشاره «هؤلاء» و «أولئك» برای جمع انسان به کار می‌رود و از نظر مذکر و مؤنث فرقی ندارد؛ مانند:
 هؤلاء اللاعبون فائزون في المسابقتين.
 أولئك الرجال جالسون عند العالمين.

توجه: اسم اشاره برای جمع غیرانسان به صورت مفرد مؤنث (هذه، تلك) می‌آید؛ مانند:
 صنع هذه الجملة و التراكيب في مكانها المناسب.

ادوات استفهام (پرسش)

الف) حروف استفهام: «هل» و «أ» دو کلمه پرسشی به معنای «آیا» هستند که در جواب آن‌ها «نعم» یا «لا» می‌آید؛ مانند:
 أ هذا جندِي؟ نعم، هذا جندِي.
 هل هُنَا مَدِينَةٌ؟ لا، هُنَا قَرْيَةٌ.

ب) اسم‌های استفهام: مَنْ / ما / ماذا / مَتَى / أَيْنَ / كَيْفَ / كَمْ / أَيْ و ...

۱- مَنْ: چه کسی

از آن برای پرسش در مورد عقلا (انسان) استفاده می‌شود؛ مانند: مَنْ سَرَقَ الْجُوالَ؟ چه کسی تلفن همراه را دزدید؟
 با ترکیب با برخی حروف یا اسم‌های دیگر کلمات پرسشی فرعی از آن ساخته می‌شود. از جمله:

«مَنْ هو» برای مذکر و «مَنْ هِيَ» برای مؤنث؛ مانند:

مَنْ هُوَ أستاذُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ؟ الدكتور «جال».
 مَنْ هِيَ أستاذةُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ؟ السَّيِّدة «أحمدي».

توجه: «هُوَ» و «هِيَ» در جمله‌هایی مانند جملات صفحه قبل معمولاً ترجمه نمی‌شود.

«لِمَنْ» که به معنی «مال چه کسی» است؛ مانند: لِمَنْ هَذِهِ الْحَقِيبَةُ؟ هَذِهِ الْحَقِيبَةُ لِصَدِيقِي «طاهری».

«مِمَّن» (مِنْ + مَنْ) که به معنی «از چه کسی» است؛ مانند: مِمَّنْ أَخَذْتَ الْأَمَانَةَ؟ أَخَذْتُهَا مِنْ مَسْئُولِ الْمَكْتَبِ.

۲- ما: چیست، چه چیزی

از آن برای پرسش در مورد غیرانسان استفاده می‌شود؛ مانند:

ما هَذِهِ؟ هَذِهِ هَدِيَّةٌ لِأُمِّي.

ما هِيَ الْحَقِيقَةُ؟ الْحَقِيقَةُ أَنَّهُ هُوَ السَّارِقُ.

با ترکیب «ما» با برخی حروف یا اسم‌های دیگر کلمات پرسشی فرعی از آن ساخته می‌شود. از جمله: «مِمَّ» (مِنْ + ما) که به معنی «از چه چیزی» است؛

مانند: مِمَّ تَشْكَلُ هَذِهِ الْأَطْعَمَةُ؟ مِنَ الرِّزِّ وَ الدَّجَاجِ.

۳- ماذا: چه، چه چیزی

از آن برای پرسش در مورد غیرانسان استفاده می‌شود؛ مانند: ماذا أَكَلْتَ لِلْغَدَاءِ؟ أَكَلْتُ مَرَقَ بَامِيَّةٍ.

توجه: در پاسخ به کلمه پرسشی «لماذا» می‌توانیم جمله را با «لِأَنَّ» برای این‌که» یا «لِ: برای» شروع کنیم؛ مانند:

لِمَاذَا ذَهَبْتَ إِلَى السُّوقِ؟ ذَهَبْتُ لِشِرَاءِ خَاتَمٍ ذَهَبِيٍّ.

لِمَاذَا أَنْتُمْ مَسْرُورُونَ؟ لِأَنَّنا نَاجِحُونَ فِي الْمُسَابَقَةِ.

با ترکیب «ماذا» با برخی حروف یا اسم‌های دیگر کلمات پرسشی فرعی از آن ساخته می‌شود. از جمله: «لِمَ» (لِ + ماذا) که به معنی «برای چه، چرا»

است؛ مانند: لِمَ تَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ أَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ لِتَتَعَلَّمَ.

۴- أَيْنَ: کجا

برای پرسش از مکان به کار می‌رود؛ مانند: أَيْنَ جَبَلُ بَیستون؟ جَبَلُ بَیستون فِي مَغْرِبِ إِيْرَانِ.

توجه: در پاسخ به «أَيْنَ» غالباً از چنین کلماتی استفاده می‌کنیم: فوق، تحت، أمام، خَلْفَ (وراء)، جَنْبَ، عِنْدَ، حَوْلَ، بَيْنَ، فِي، عَلَى الْيَمِينِ، عَلَى الْيَسَارِ،

هُنَا، هُنَاكَ و ...

با ترکیب «أَيْنَ» با برخی حروف یا اسم‌های دیگر اصطلاحات پرسشی جدیدی ساخته می‌شود. از جمله: «مِنْ أَيْنَ» که برای این‌که از کسی بپرسیم «شما

اهل کجا هستید؟» از آن استفاده می‌کنیم؛ مانند:

مِنْ أَيْنَ أَنْتَ؟ أَنَا مِنْ مِصرَ (أَنَا مِصرِيٌّ). مِنْ أَيْنَ أَنْتِ؟ أَنَا مِنْ مِصرَ (أَنَا مِصرِيَّةٌ).

توجه: در جواب «مِنْ أَيْنَ» معمولاً دو حالت وجود دارد:

الف) اسم شهر یا کشور + يَ: مِصرِيٌّ، لِبْنَانِيٌّ، إِيْرَانِيَّةٌ

ب) مِنْ + اسم شهر یا کشور: مِنْ مِصرَ، مِنْ لِبْنَانِ، مِنْ إِيْرَانِ

۵- کَم: چند، چند تا

برای پرسش از تعداد به کار می‌رود؛ مانند: كَم شَخْصاً جَنَبَ الْبَحْرِ؟ عَشْرَةٌ.

۶- مَتَى: کی، چه وقت

برای پرسش از زمان به کار می‌رود؛ مانند: مَتَى اسْتَلَمْتُمُ الْعَلْبَةَ؟ اسْتَلَمْنَاهَا قَبْلَ أُسْبُوعٍ.

توجه: در پاسخ به کلمه پرسشی «مَتَى» کلماتی می‌آیند که بر زمان دلالت دارند؛ مثل «الْيَوْمَ، أَمْسٍ، عَدَ، صَبَاحَ، عَصْرَ، مَسَاءَ، عِشَاءَ، لَيْلَ، قَبْلَ، سَنَتَيْنِ،

بَعْدَ أُسْبُوعَيْنِ، فِي الشَّهْرِ الْمَاضِي، فِي الشَّهْرِ الْقَادِمِ و ...»؛ مانند: مَتَى وَصَلْتُمْ إِلَى الْفُنْدُقِ؟ قَبْلَ يَوْمَيْنِ.

۷- كَيْفَ: چگونه

این کلمه پرسشی برای پرسش از قید حالت است؛ مانند:

كَيْفَ حَالُكَ؟ أَنَا بِخَيْرٍ.

كَيْفَ وَصَلْتَ؟ بِسُرْعَةٍ.

۸- أَيَّ: کدام، کدام یک

برای پرسش از یک مدلول خاص و انتخاب کردن به کار می‌رود؛ مانند:

أَيُّهُمُ أَعْلَمُ؟ الْأَوَّلُ: کدام یک دانایتر است؟ اَوَّلَى.

أَيُّ ذَنْبٍ اقْتَرَفْتَ؟ الْكَذِبُ: کدام (چه) گناه را مرتکب شدی؟ دروغ.

أَيُّ الْخِيَارَاتِ أَفْضَلُ؟ الْخِيَارُ الثَّانِي: کدام یک از گزینه‌ها بهتر است؟ [گزینه] دوم.

توجه: هماهنگی پرسش و پاسخ در مورد ادوات پرسشی (استفهامی) در موارد زیر ضروری است:

۱- زمان فعل:

اگر سؤال ماضی باشد، جواب هم ماضی است؛ مانند: کم کتاباً **أَلَفْتُ** «هیلین کیلیر»؟ **أَلَفْتُ** «هیلین» ثَمَانِيَةَ عَشَرَ كِتَابًا.

اگر سؤال مضارع باشد، جواب هم مضارع است. مانند: إِلَى أَيْنَ **يَذْهَبَانِ**؟ **يَذْهَبَانِ** إِلَى بَيْتِهِمَا.

۲- صیغه فعل:

اگر سؤال دوم شخص مفرد باشد، جواب اول شخص مفرد است؛ مانند:

هَلْ إِشْتَرَيْتَ (اِشْتَرَيْتَ) شَيْئًا مِنَ السُّوقِ؟ نَعَمْ، إِشْتَرَيْتُ مَلَابِسَ رِجَالِيَّةً.

اگر سؤال دوم شخص جمع باشد، جواب اول شخص جمع است؛ مانند:

هَلْ تَعْرِفَانِ حِكْمًا؟ نَعَمْ، نَعْرِفُ كَثِيرًا. هَلْ تَعْرِفُونَ حِكْمًا؟ نَعَمْ، نَعْرِفُ كَثِيرًا. هَلْ تَعْرِفْنَ حِكْمًا؟ نَعَمْ، نَعْرِفُ كَثِيرًا.

اگر سؤال سوم شخص مفرد باشد، جواب سوم شخص مفرد است؛ مانند:

مَنْ طَرَقَ بَابَ الْبَيْتِ؟ صَدِيقِي طَرَقَ بَابَ الْبَيْتِ. مَنْ طَرَقَتْ بَابَ الْبَيْتِ؟ صَدِيقَتِي طَرَقَتْ بَابَ الْبَيْتِ.

اگر سؤال سوم شخص جمع باشد، جواب سوم شخص جمع است؛ مانند:

لِمَاذَا ذَهَبَا إِلَى بَيْتِ الْجَدِّ وَ الْجَدَّةِ؟ ذَهَبَا لِمُسَاعَدَةِ جَدِّهِمَا.

لِمَاذَا ذَهَبُوا إِلَى بَيْتِ الْجَدِّ وَ الْجَدَّةِ؟ ذَهَبُوا لِمُسَاعَدَةِ جَدِّهِم.

لِمَاذَا ذَهَبْنَ إِلَى بَيْتِ الْجَدِّ وَ الْجَدَّةِ؟ ذَهَبْنَ لِمُسَاعَدَةِ جَدَّتِهِنَّ.

روزها، فصلها و رنگها

الْأَيَّامُ: السَّبْتِ (شنبه)، الْاَحَدِ (یکشنبه)، الْاِثْنَيْنِ (دوشنبه)، الْاَلْثَلَاثِ (سه‌شنبه)، الْارْبَعَاءِ (چهارشنبه)، الْخَمِيسِ (پنج‌شنبه)، الْجُمُعَةِ (جمعه)

الْفُصُولُ: الرَّبِيعِ (بهار)، الصَّيْفِ (تابستان)، الْخَرِيفِ (پاییز)، الشَّتَاءِ (زمستان)

الْأَلْوَانُ: الْأَسْوَدُ (سیاه)، الْأَبْيَضُ (سفید)، الْأَحْمَرُ (سرخ)، الْأَخْضَرُ (سبز)، الْأَزْرَقُ (آبی)، الْأَصْفَرُ (زرد)، الزَّمَادِي (خاکستری)، الْوَرْدِي (صورتی)،

الْبَرْتَقَالِي (نارنجی)

اعداد اصلی و ترتیبی

الف) عددهای اصلی که برای شمارش به‌کار می‌روند.

۱	واحد	۲	إِثْنَان	۳	ثَلَاثَة	۴	أَرْبَعَة	۵	خَمْسَة	۶	سِتَّة
۷	سَبْعَة	۸	ثَمَانِيَة	۹	تِسْعَة	۱۰	عَشْرَة	۱۱	أَحَدَ عَشَرَ	۱۲	إِثْنَا (اثنی) عَشَرَ

ب) عددهای ترتیبی که همگی به‌غیر از «الْأَوَّلُ» بر وزن «فاعل» هستند و نقش صفت (نعت) را ایفا می‌کنند و در ترجمه فارسی نیز به آخر آن‌ها «-م»

یا «-مین» افزوده می‌شود.

عدد	مذكر	مؤنث	عدد	مذكر	مؤنث
یکم	الْأَوَّلُ	الْأُولَى	هشتم	الثَّامِنُ	الثَّامِنَة
دوم	الثَّانِي	الثَّانِيَة	نهم	الثَّالِثُ	الثَّالِثَة
سوم	الثَّالِثُ	الثَّالِثَة	دهم	الرَّابِعُ	الرَّابِعَة
چهارم	الرَّابِعُ	الرَّابِعَة	یازدهم	الْحَادِي عَشَرَ	الْحَادِيَة عَشْرَة
پنجم	الخَامِسُ	الخَامِسَة	دوازدهم	الثَّانِي عَشَرَ	الثَّانِيَة عَشْرَة
ششم	السَّادِسُ	السَّادِسَة	:	:	:
هفتم	السَّابِعُ	السَّابِعَة	بیستم	العِشْرُون (العِشْرِينَ)	العِشْرُون (العِشْرِينَ)

توجه: ۱- منظور از این‌که اعداد ترتیبی در نقش صفت ظاهر می‌شوند این است که از نظر تعداد، جنس، مذكر یا مؤنث بودن و نیز اعراب (یعنی مجموعاً

چهار چیز) از موصوف خود تبعیت می‌کنند؛ مانند: وَصَلْتُ الطَّالِقَ الثَّامِنَ مِنَ الْبِنَاءِ.

۲- در ساعت‌شماری، عدد ساعت به شکل عدد ترتیبی خوانده می‌شود و در دوره اول متوسطه به شکل‌های زیر با آن آشنا شدیم:

الخامسة «۵» - الخامسة و الزّرع «۵:۱۵» - الخامسة و التّصف «۵:۳۰» - الخامسة إلّا زُبْعاً «۴:۴۵»

ترکیب وصفی (موصوف و صفت) و ترکیب اضافی (مضاف و مضاف‌الیه)



الف) ترکیب وصفی: معمولاً از دو جزء (موصوف و صفت) تشکیل شده است که در آن صفت، اسم ماقبل خود یعنی موصوف را توصیف می‌کند و جزء دوم معمولاً در عالم خارج وجود ندارد. به عبارتی هر کلمه‌ای که یک شخص، حیوان یا شیئی با آن خوانده می‌شود «موصوف» و هر کلمه‌ای که حالت آن را بیان کند، «صفت» نامیده می‌شود. موصوف و صفت در اصل یک چیز بیشتر نیست، مانند «گل آبی» در شکل مقابل که صورتی بودن را نمی‌توان از گل جدا کرد؛ مثال‌های دیگر: درخت بلند، کتاب مفید، مرد عالم و ...

ب) ترکیب اضافی: وقتی اسمی به اسم دیگر اضافه می‌شود به اسم اول مضاف و به اسم دوم مضاف‌الیه گویند؛ مانند «گل گلدان» در شکل زیر که گل به گلدان اضافه شده و گلدان را می‌توان از گل جدا کرد و به عبارتی گلدان اضافه بر گل است؛ مثال‌های دیگر: درخت جنگل، کتاب محمد، میز مدرسه و ...



موصوف و صفت	مضاف و مضاف‌الیه
مُختَبَرٌ صَغِيرٌ: آزمایشگاهی کوچک	مُختَبَرُ المدرِسة: آزمایشگاه مدرسه
الصَّنَاعَةُ الجَدِيدَةُ: صنعت جدید	صِنَاعَةُ الوَرَقِ: صنعت کاغذسازی
طُلَّابٌ مُجتَهِدُونَ: دانشجویانی کوشا	طُلَّابُ الجامعة: دانشجویان دانشگاه

توجه: گاهی اوقات در زبان عربی بین موصوف و صفت، مضاف‌الیه می‌آید که در ترجمه آن به زبان فارسی، باید مضاف‌الیه را بعد از صفت ترجمه کرد.

زبان عربی: موصوف + مضاف‌الیه + صفت
 (۱) (۲) (۳)

زبان فارسی: موصوف + صفت + مضاف‌الیه
 (۱) (۲) (۳)

شَجَعْنَا فَرِيقَنَا الْفَائِزَ فِي نِهَآيَةِ الْمُسَابَقَةِ: تیم برنده مان را در پایان مسابقه تشویق کردیم.
 (۱) (۲) (۳)

نَادَيْتُ أَخِي الْأَصْغَرَ لِكِتَابَةِ وَاجِبَاتِهِ: برادر کوچک‌تر م را برای نوشتن تکلیف‌هایش صدا زدم.
 (۱) (۲) (۳)

توجه: گاهی چند کلمه به هم اضافه می‌شوند (بیش از دو کلمه) که در فارسی به آن «تابع‌اضافات» می‌گویند. چنین ترکیب‌هایی در زبان عربی به دو صورت ذکر می‌شوند:

۱- اسم اول + اسم دوم + اسم سوم
 اجناسِ فروشگاهِ محلّه ما - بَضَائِعُ مُتَجَرِّ حَيِّنَا
 ۲- اسم اول + اسم دوم + ل + اسم سوم
 مسئول کشتی‌های تاجران - مَسْئُولُ سَفْنِ التَّجَارِ
 مسئول السفن للتجارة - مَسْئُولُ السَّفْنِ لِلتَّجَارِ

دقت کنید در ترجمه این‌گونه ترکیب‌ها دچار خطا نشوید و مثلاً آن را به صورت «مسئول کشتی‌ها برای تاجران» ترجمه نکنید.

وزن و حروف اصلی

بسیاری از کلمه‌ها در زبان عربی سه حرف اصلی دارند؛ مانند:

حروف اصلی	کلمات هم‌خانواده
ح ، ك ، م	حاکم، محکوم، حکیم، حِکْمَة، مُحَاكَمَة، حُكُومَة، أَحْکَام
ع ، ل ، م	عالم، معلوم، علیم، تعلیم، أَعْلَم، عُلُوم، إِعْلَام

در کلماتی مانند «حاکم، محکوم، حکیم و ...» سه حرف «ح ، ك ، م» به ترتیب تکرار شده‌اند. به این سه حرف «حروف اصلی» یا «ریشه» کلمه می‌گویند. شناختن حروف اصلی هم در املا و هم در ترجمه به ما کمک می‌کند.

فعل در زبان فارسی و عربی

شناخت انواع افعال و زمان‌های آن در زبان عربی یکی از بهترین کلیدها برای پاسخ به سؤالات ترجمه است. در زبان عربی، زمان‌های اصلی فعل بر سه قسم است؛ گذشته، حال و آینده که برای بیان وقوع فعل در هر یک از زمان‌های ذکر شده، ساختارهای گوناگون و متنوع با کاربری‌های خاصی وجود دارد. زمان‌های اصلی فعل در زبان فارسی به نوبه خود دارای شاخه‌های فرعی است؛ مانند ماضی ساده، ماضی نقلی، ماضی بعید، ماضی استمراری و ... در زبان عربی اگرچه برای این شاخه‌ها و تقسیمات معادل‌های معنایی وجود دارد، اما به‌طور معین و مشخص نامی بر آن‌ها گذاشته نشده است. به‌همین علت ما در آموزش ترجمه زمان‌های فعل که در ادامه می‌آید از نام زمان‌های فارسی استفاده کرده و تنها واژه «معادل» را به آن‌ها افزوده‌ایم.

اسلوب ترجمه فعل ماضی

معادل ماضی ساده

افعال ماضی عربی در معنی با فعل ماضی ساده (مطلق) در زبان فارسی برابر هستند؛ مانند:

دَهَبَ = رفت جَلَسْتُ = نشستم

أَخْرَجْنَا = خارج کردیم لَعِبْتُ = بازی کردید

برای ساختن فعل ماضی در زبان فارسی شناسه‌ها را به آخر ریشه یا بن ماضی می‌افزایند ولی در زبان عربی ضمائر فاعلی به آخر ریشه فعل ماضی افزوده می‌شود؛ مانند:

شخص در فارسی	ساخت فارسی (بن ماضی + شناسه)	فعل در فارسی	ساخت عربی (ریشه فعل + ضمائر فاعلی)	فعل در عربی
اول شخص مفرد	رفت + مَ	رفتم	دَهَبَ + تَ	دَهَبْتُ
دوم شخص مفرد	رفت + سی	رفتی	دَهَبَ + تَ، سِ	دَهَبْتَ، دَهَبْتِ
سوم شخص مفرد	رفت + —	رفت	دَهَبَ + —	دَهَبَ، دَهَبَتْ ^(۱)
اول شخص جمع	رفت + میم	رفتیم	دَهَبَ + نَا	دَهَبْنَا
دوم شخص جمع	رفت + ید	رفتید	دَهَبَ + تُمَا، تُمُنَّ، تُمُنَّ	دَهَبْتُمَا، دَهَبْتُمْ، دَهَبْتُنَّ
سوم شخص جمع	رفت + َند	رفتند	دَهَبَ + تَا ^(۲) ، تَا ^(۳) ، نَ	دَهَبُوا، دَهَبَتْ، دَهَبُوا، دَهَبْنَ

معادل ماضی ساده منفی

ما + فعل ماضی — ما دَهَبَ: نرفت

لَمْ + فعل مضارع با تغییر آخر آن — لَمْ يَدْهَبْ: نرفت / لَمْ يَشْرَبُوا: ننوشیدند

توجه: اگر حرف «لَمْ» بر سر فعل مضارع بیاید گاهی اوقات معنای ماضی نقلی منفی می‌دهد؛ مانند:

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مَلَكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾: آیا ندانسته‌ای که مالکیت آسمان‌ها و زمین متعلق به خداوند است؟
ماضی نقلی منفی

(۱) در افعال ماضی «تای» کشیده‌ای که قبل از آن فتحه «َ» داشته باشد نشانه علامت مؤنث است و ضمیر متصل فاعلی یا ... نیست؛ مانند: دَهَبَتْ الْمَعْلَمَةُ ... ضمیر متصل فاعلی قبلش ساکن (ت) دارد.

(۲) فقط الف (ا) ضمیر فاعلی است.

(۳) فقط واو (و) ضمیر فاعلی است.

معادل ماضی نقلی: در گذشته آغاز شده اما اثرش تا زمان حال باقی است. در زبان فارسی با افزودن شناسه‌های: آم، ای، است، ایم، اید و آند به آخر صفت مفعولی ساخته می‌شود. در زبان عربی اگر حرف «قَدْ» را پیش از فعل ماضی قرار دهیم معنای ماضی نقلی می‌دهد (ماضی نقلی) ← قَدْ + فعل ماضی؛ مانند:

قَدْ ذَهَبْتُ: رفته‌ام قَدْ ذَهَبْتَ: رفته‌ای قَدْ ذَهَبَ: رفته است قَدْ أَكَلَ: خورده است

توجه: گاهی اوقات فعل ماضی عربی در معنای ماضی نقلی فارسی است که آن را از سیاق جمله می‌توان فهمید؛ مانند:

كَتَبَ هَذَا الْمُؤَلِّفُ كُتُبًا عَدِيدَةً عَنِ الْفِيزِيَاءِ: این مؤلف کتاب‌های متعددی دربارهٔ فیزیک نوشته است.
فعل ماضی ماضی نقلی

نکته: «قَدْ» بر سر فعل ماضی اغلب حرف «تحقیق» است (یعنی به قطعیت وقوع چیزی اشاره می‌کند) ولی بر سر فعل مضارع حرف «تقلیل» است و به معنای «گاهی»؛ مانند:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ: به حقیقت (قطعاً) مؤمنان رستگار شدند.
حرف تحقیق ماضی ساده

قَدْ يَصْرُ الشَّيْءُ تَرْجُو نَفْعَهُ: گاهی چیزی در حالی که امید سود از آن داری ضرر می‌رساند.
حرف تقلیل مضارع

عَلَيَّ قَدْ يَذْهَبُ إِلَى الْحَدِيقَةِ: علی گاهی به باغ می‌رود.
حرف تقلیل مضارع

توجه: اگر حرف تحقیق «قَدْ» بر سر فعل ماضی آمد و فعل در گزینه‌ای به صورت ماضی ساده ترجمه شده بود ترجمه آن گزینه، نادرست نیست.

معادل ماضی نقلی منفی

ما + قَدْ + فعل ماضی ← ما قَدْ ذَهَبَ: نرفته است

(گاهی) لَمْ + فعل مضارع با تغییر آخر آن ← لَمْ يَذْهَبْ: نرفت یا نرفته است
ماضی ساده ماضی نقلی منفی منفی

معادل ماضی استمراری: بر کاری که در گذشته به تکرار و استمرار صورت گرفته باشد، اشاره می‌کند.

در زبان فارسی برای ساختن آن از فرمول «می + ماضی ساده» استفاده می‌شود. اما در زبان عربی اگر قبل از فعل مضارع یکی از مشتقات فعل «کان» بیاید معادل ماضی استمراری در زبان فارسی ترجمه خواهد شد.

شخص در فارسی	ساخت در فارسی	فعل فارسی	ساخت در عربی	فعل عربی
اول شخص مفرد	می + رفتم	← می‌رفتم	كُنْتُ + أَذْهَبُ	← كُنْتُ أَذْهَبُ
دوم شخص مفرد	می + رفتی	← می‌رفتی	كُنْتَ + تَذْهَبُ	← كُنْتَ تَذْهَبُ، كُنْتَ تَذْهَبِينَ
سوم شخص مفرد	می + رفت	← می‌رفت	كَانَ + يَذْهَبُ	← كَانَ يَذْهَبُ، كَانَتْ تَذْهَبُ
اول شخص جمع	می + رفتیم	← می‌رفتیم	كُنَّا + نَذْهَبُ	← كُنَّا نَذْهَبُ
دوم شخص جمع	می + رفتید	← می‌رفتید	كُنْتُمْ + تَذْهَبُونَ	← كُنْتُمْ تَذْهَبُونَ، كُنْتُمْ تَذْهَبِينَ
سوم شخص جمع	می + رفتند	← می‌رفتند	كَانُوا + يَذْهَبُونَ	← كَانُوا يَذْهَبُونَ، كَانُوا يَذْهَبِينَ

ساختارهای زیر هنگام ترجمه از زبان عربی به فارسی به صورت ماضی استمراری ترجمه می‌شوند:

كَانَ + فعل مضارع ← كَانَ يَكْتُبُ: می‌نوشت

كَانَ الْفَلَّاحُ يَعْمَلُ فِي الْمَرْعَةِ: کشاورز در کشتزار کار می‌کرد.
ماضی استمراری

نکات

۱- فعل «کان» یا هر فعل غایبی که بعد از آن، اسم مثنی یا جمع بیاید همیشه با صیغه مفرد نوشته می‌شود و از نظر جنس (مذکر و مؤنث) با اسم بعد از خود مطابقت می‌کند اما فعل مضارعی که قبل از آن اسم بیاید باید هم از نظر جنس و هم از نظر تعداد با آن مطابقت کند؛ مانند:

«مفرد مذکر» «جمع مذکر»
كَانَ الطَّلَابُ يَذْهَبُونَ إِلَى الْبَيْتِ: دانش‌آموزان به خانه می‌رفتند.
 «جمع مذکر» «ماضی استمراری»

«مفرد مؤنث» «جمع مؤنث»
كَانَتِ التَّلْمِيذَاتُ يُدَافِعْنَ عَنِ الْوَطَنِ: دانش‌آموزان از وطن دفاع می‌کردند.
 «جمع مؤنث» «ماضی استمراری»

۲- اگر قبل از فعل «کان» اسم مثنی یا جمع بیاید فعل «کان» از نظر تعداد و جنس با اسم قبل از خود مطابقت می‌کند و فعل مضارع پس از آن با فعل ماضی «کان» مطابقت می‌کند؛ مانند:

«جمع مذکر» «جمع مذکر»
الطَّلَابُ كَانُوا يَذْهَبُونَ إِلَى الْبَيْتِ: دانش‌آموزان به خانه می‌رفتند.
 «جمع مذکر» «ماضی استمراری»

۳- اگر یک اسم قبل از فعل بیاید و یک فاعل اسم ظاهر نیز بعد از فعل بیاید، فعل از نظر جنس با فاعل خود هماهنگ است و از نظر تعداد نیز مفرد می‌آید، مانند:

«مبتدا (مثنی مذکر)» «فاعل (اسم ظاهر - جمع مؤنث)»
الْهَدَفَانِ حَصَلَتْ عَلَيْهِمَا التَّلْمِيذَاتُ النَّشِيطَاتُ: دانش‌آموزان فعال دو نعمت (علم و اخلاق) را به‌دست آورده‌اند.
 «فعل (مفرد مؤنث)» «صفت»
 خبر جمله فعلیه

۴- برای فهم بهتر موضوع و تشخیص راحت‌تر این هماهنگی‌ها تنها کافی است یک نکته مهم را بدانید و آن را همیشه به‌خاطر بسپارید:

در زبان عربی یک فعل هرگز نمی‌تواند بیشتر از یک فاعل بگیرد.

یعنی اگر فاعل اسم ظاهر داشتیم هرگز نباید فعل حاوی ضمیر متصل فاعلی (ضمیر بارز) باشد؛ مانند:

«فاعل اسم ظاهر» «فاعل اسم ظاهر»
نَالُوا الطَّلَابُ رَضَى أَسْتَاذِهِمْ. (x) کاربرد نادرست
نَالَ الطَّلَابُ رَضَى أَسْتَاذِهِمْ. (✓) کاربرد درست
 «فعل + ضمیر فاعلی» «فعل»

در مثال‌های بالاتر نیز دیدید که هر جا فعل قبل از فاعل اسم ظاهر آمد به‌صورت مفرد به‌کار رفت و هرگاه فاعل به‌صورت مبتدا قبل از فعل ذکر شد از نظر تعداد با آن همخوانی داشت؛ مانند:

«خبر (فعل)» «مبتدا» «فاعل»
الْأَطْفَالُ عَيْنُوا هَدَفًا حَتَّى يَلْعَبُوا كُرَةَ الْقَدَمِ. / الْأَطْفَالُ كَانُوا يُعَيِّنُونَ هَدَفًا...
 «فاعل» «فعل»
عَيْنَ الْأَطْفَالُ هَدَفًا حَتَّى يَلْعَبُوا كُرَةَ الْقَدَمِ. / كَانَ الْأَطْفَالُ يُعَيِّنُونَ هَدَفًا...
 «فاعل» «فعل»

به مثال دیگری توجه کنید که فاعل اسم ظاهر بعد از فعل ذکر شده است و فعل از نظر جنس و تعداد با اسم قبل از خود مطابقت ندارد. کاربرد این قاعده در فن ترجمه کم است ولی دانستن آن الزامی می‌باشد:

«مبتدا (جمع مذکر)» «مفعول» «فاعل اسم ظاهر (مفرد مذکر)»
الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ: [خداوند] رحمان به رحیم‌کنندگان رحم می‌کند.
 «فعل (مفرد مذکر)»
 خبر (جمله فعلیه)

فعل ماضی + جمله وصفیه با فعل مضارع

رُزْتُ رَجُلًا يَطْلُبُ مِنِّي عِلَاجَ ابْنِهِ: مردی که از من درمان کردن پسرش را می‌خواست، ملاقات کردم.
ماضی استمراری

فعل ماضی + جمله حالیه با فعل مضارع

رَأَيْتُ الْفَلَاحَ وَ هُوَ يَجْمَعُ الْمَحْصُولَ: کشاورز را دیدم در حالی که محصول را جمع می‌کرد.
ماضی استمراری

نکات

۱- اگر بعد از «كَانَ» بلافاصله فعل مضارع بیاید فعل «كَانَ» متناسب با فعل مضارع صرف می‌شود؛ مانند:

۱- كَانِ يَمْدَحُ نَفْسَهُ	۲- كَانَا يَمْدَحَانِ أَنْفُسَهُمَا	۳- كَانُوا يَمْدَحُونَ أَنْفُسَهُمْ	۴- كَانَتْ تَمْدَحُ نَفْسَهَا
۵- كَانَتَا تَمْدَحَانِ أَنْفُسَهُمَا	۶- كُنَّ يَمْدَحْنَ أَنْفُسَهُنَّ	۷- كُنْتَ تَمْدَحُ نَفْسَكَ	۸- كُنْتُمَا تَمْدَحَانِ أَنْفُسَكُمَا
۹- كُنْتُمْ تَمْدَحُونَ أَنْفُسَكُمْ	۱۰- كُنْتُ تَمْدَحِينَ نَفْسَا	۱۱- كُنْتُمَا تَمْدَحَانِ أَنْفُسَكُمَا	۱۲- كُنْتَن تَمْدَحْنَ أَنْفُسَكُنَّ
۱۳- كُنْتُ أَمْدَحُ نَفْسِي	۱۴- كُنَّا نَمْدَحُ أَنْفُسَنَا		

۲- دقت کنید که هرگاه دو یا چند فعل از افعال مضارع به یکدیگر عطف شده باشند، «كَانَ» فقط یک‌بار در ابتدای آن‌ها به کار می‌رود اما همه افعال مضارع معطوف به صورت ماضی استمراری ترجمه می‌شوند؛ مانند:

كَانَ يَحْلِبُهَا وَ يَمْرُجُ لَبَنَهَا بِالْمَاءِ ثُمَّ يَذْهَبُ بِاللَبَنِ إِلَى السُّوقِ: آن [گاو] را می‌دوشید و شیرش را با آب مخلوط می‌کرد سپس شیر را به بازار می‌برد.
ماضی استمراری ماضی استمراری ماضی استمراری ماضی استمراری

۳- قبلاً با حروف عطف در زبان عربی آشنا شده‌اید. جهت یادآوری شما آن‌ها را ذکر می‌کنیم: «وَ - فَ - ثُمَّ - أَوْ - أَمْ - حَتَّى - لَا - بَل - لَكِنْ»

معادل ماضی استمراری منفی

ماضی «كَانَ» + لا + فعل مضارع

لَمْ + مضارع «كَانَ» با تغییر + فعل مضارع

ما + ماضی «كَانَ» + فعل مضارع

۱- مَا كَانَ الرَّجُلُ الْغَرِيبُ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَبْقَى فِي الْمَدِينَةِ وَ هُوَ مُنْتَظَرٌ.

۲- لَمْ يَكُنْ الرَّجُلُ الْغَرِيبُ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَبْقَى فِي الْمَدِينَةِ مُنْتَظَرًا.

۳- الرَّجُلُ الْغَرِيبُ كَانَ لَا يَسْتَطِيعُ الْبَقَاءَ فِي الْمَدِينَةِ وَ هُوَ يُنْتَظَرُ.

مرد غریب نمی‌توانست در شهر منتظر بماند.
ماضی استمراری منفی

معادل ماضی بعید (دور): انجام کاری را پیش از یک ماضی دیگر بیان می‌کند. در زبان فارسی به ماضی بعید، ماضی مقدّم نیز گفته‌اند و به کمک صفت مفعولی فعل مورد نظر به اضافه ماضی ساده «بودن» ساخته می‌شود: نوشته بودم، نوشته بودی، ... ولی در زبان عربی اگر پس از «كَانَ» فعل ماضی بیاید معادل ماضی بعید زبان فارسی خواهد بود و مطابق نمونه ترجمه می‌شود:

ساختارهای زیر هنگام ترجمه از زبان عربی به فارسی به صورت ماضی بعید ترجمه می‌شوند:

«كَانَ» + قَدْ + فعل ماضی ← كَانَ قَدْ ذَهَبَ: رفته بود

«كَانَ» + فعل ماضی ← كَانَ ذَهَبَ: رفته بود

كَانَتْ الْمُسْلِمَاتُ قَدْ اشْتَرَكْنَ فِي الْمُظَاهَرَاتِ: زنان مسلمان در راهپیمایی‌ها شرکت کرده بودند.
ماضی بعید

كَانَ الشُّهَدَاءُ مَرْفُوعًا بَسْتَارَ الظَّلَامَ: شهیدان پرده تاریکی را دریده بودند.
ماضی بعید

الْمُعَلِّمُونَ كَانُوا اشْتَرَكُوا فِي حَفْلَةِ الْمَدْرَسَةِ: معلمان در جشن مدرسه شرکت کرده بودند.
ماضی بعید